فصلنامه ایده های نوین روانشناسی
دوره ۱۱، شماره ۱۵ ، زمستان سال ۱۴۰۰

# مقایسه اعتیاد به اینترنت، پرخاشگری اینترنتی، احساس تنهایی و اضطراب تکنولوژی در افراد متقاضی طلاق و افراد عادی مراجعه کننده به کلینیک‌های شهر اصفهان

پروانه سبحانی[۱]، هادی فرهادی[۲]

**چکیده**

**پیش زمینه و هدف:** در سال‌های اخیر میزان استفاده از اینترنت و تکنولوژی‌های مرتبط با آن افزایش‌یافته است به‌نحوی‌که زندگی زوجین را نیز تحت تأثیر قرار داده است. هدف این پژوهش مقایسه اعتیاد به اینترنت، پرخاشگری اینترنتی، احساس تنهایی و اضطراب تکنولوژی در افراد متقاضی طلاق و افراد عادی مراجعه‌کننده به کلینیک‌های شهر اصفهان بود. **مواد و روش کار:** روش تحقیق از نوع علی- مقایسه‌ای بوده است. جامعه آماری این پژوهش تمامی افراد متقاضی طلاق و افراد عادی مراجعه‌کننده به کلینیک‌های شهر اصفهان بودند که از این بین ۶۰ نفر از آن‌ها (۳۰ نفر متقاضی طلاق و ۳۰ نفر افراد عادی) به روش نمونه‌گیری در دسترس انتخاب شدند. برای جمع‌آوری داده‌ها از آزمون اعتیاد به اینترنت یانگ (۱۹۹۸)، فرم کوتاه شده مقیاس تنهایی اجتماعی – عاطفی بزرگسالان دی توماسو و همکارن (۲۰۰۴)، پرسشنامه پرخاشگری اینترنتی شجری طوبی و همکاران (۱۳۹۵)، پرسشنامه اضطراب تکنولوژی شجری و همکاران (۱۳۹۵) استفاده شد. **یافته‌ها و نتایج:** یافته‌ها و نتایج حاصل از این پژوهش نشان داد که بین اعتیاد به اینترنت، احساس تنهایی و پرخاشگری اینترنتی در دو گروه عادی و متقاضی طلاق تفاوت معنی‌داری وجود دارد ($P<۰/۰۵$). مقایسه میانگین‌ها نشان داد که این متغیرها در افراد متقاضی طلاق از افراد عادی بالاتر بود؛ اما هیچ تفاوت معناداری بین اضطراب تکنولوژی در دو گروه عادی و متقاضی طلاق وجود نداشت. **بحث و نتیجه‌گیری:** با توجه به نتایج پژوهش به نظر می‌رسد که اعتیاد به اینترنت، پرخاشگری اینترنتی و احساس تنهایی در احتمال بروز طلاق در زوجین نقش دارد.

**کلیدواژه‌ها:** اعتیاد به اینترنت، پرخاشگری اینترنتی، احساس تنهایی، اضطراب تکنولوژی، افراد متقاضی طلاق، افراد عادی.

۱ . کارشناسی‌ارشد، روانشناسی عمومی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد خوراسگان

۲ . استادیار، روانشناسی و علوم تربیتی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد خوراسگان (نویسنده مسئول)farhadihadi@yahoo.com

[ Downloaded from jnip.ir on 2026-11-16 ]

**مقدمه**

خانواده متشکل از روابط عاطفی و درهم‌تنیده است که با ازدواج و آغاز زندگی مشترک صورت می‌پذیرد (حبیب‌الله زاده، شفیع‌آبادی و قمری، ۱۳۹۹). رابطه‌ی زناشویی به‌عنوان مهم‌ترین و اساسی‌ترین رابطه انسان توصیف‌شده است، زیرا ساختاری اولیه را برای بنا نهادن رابطه‌ی خانوادگی و تربیت کردن نسل آینده فراهم می‌سازد (لارسون و هولمان[1]، ۲۰۱۵). یکی از با اهمیت‌ترین معضلات و آسیب‌های اجتماعی در زمینه‌ی زندگی زناشویی پدیده‌ای به نام طلاق[2] است (خان‌محمدی، بزازیان، امیری و قمری، ۱۳۹۷) نتایج و پیامدهای طلاق متوجه کارکرد خانواده و اجتماع انسانی می‌شود (اشرافیان لک و باقری، ۱۳۹۹). آمار طلاق معتبرترین شاخص آشفتگی زندگی زناشویی است. این آشفتگی سیستم زناشویی را چنان بی‌ثبات می‌کند که زن و شوهر از یکدیگر دلسرد شده قادر به بخشودن اعمال، افکار و احساسات منفی یکدیگر نیستند و در باور خود چاره‌ای جز طلاق نمی‌بینند. طلاق شایع‌ترین جلوه تعارض است (کارنی، برادبوری[3]، ۱۹۹۷). بر اساس اطلاعات مرکز آمار ایران، میزان طلاق در سال‌های ۱۳۸۵ تا ۱۳۹۵ به حدود ۳۵ درصد رسیده است (زارعی محمودآبادی و یونسی، ۱۳۹۵). طلاق پیامدهای منفی فراوانی از قبیل خطر فزاینده آسیب روانی، میزان تصادف‌های اتومبیل منجر به مرگ، شیوع فزاینده بیماری‌های جسمی، خودکشی، خشونت، قتل، برای زوجین و خطر افسردگی و خودکشی، انزوا، احساس تنهایی و شایستگی پایین، مشکلات تندرستی و عملکرد تحصیلی پایین برای فرزندان دارد (گاتمن[4]، ۱۹۹۳؛ به نقل از ضیاءالحق، حسن آبادی، قنبری هاشم‌آبادی، مدرس غروی، ۱۳۹۱). یکی از عوامل مهمی که در سال‌های اخیر بر میزان تعارض و ناسازگاری زوجین افزوده است، استفاده‌ی بیش از حد از اینترنت و فضای مجازی می‌باشد (دولق، ۱۳۹۸). با ظهور و گسترش اینترنت و فناوری‌های نوین ارتباطی و همچنین تغییراتی که در عصر حاضر در این فضا به وجود آمده است بسیاری از کارکردهای خانواده دچار آسیب شده است، به‌نحوی‌که استفاده‌ی روزافزون و بیش از حد از اینترنت و فضای مجازی به تدریج باعث آسیب به فضای روانی و عاطفی افراد درون خانواده شده و افراد خانواده را به جدایی و واگرایی سوق می‌دهد، به نحوی‌که اگرچه اعضای خانواده در مکان و فضای مشترکی با یکدیگر زندگی می‌کنند اما تعامل عاطفی و سازنده و کارآمدی با یکدیگر ندارند. آمارها نشان می‌دهد که اعتیاد به اینترنت[5] ممکن است به از هم‌گسیختگی نظام خانواده منجر شود (ساروخانی و حضرتی‌صومعه، ۱۳۹۸). اعتیاد به اینترنت نوعی اختلال کنترل تکانه محسوب می‌شود که با استفاده‌ی بیش از حد از اینترنت و فضای مجازی همراه است (ذوقی، آجیل‌چی، شهرضاگماسایی، اعتمادی و مشهدی‌غلامعلی، ۱۳۹۹)، به نحوی که توانایی فرد در کنترل استفاده از اینترنت محدود شده و موجب اختلال در عملکرد فرد در حوزه‌های مختلف زندگی فردی، خانوادگی، اجتماعی، تحصیلی و شغلی می‌شود (ونکاتش[6]، سیکز، چان، سانگ و هو، ۲۰۱۹) و با اضطراب، افسردگی، احساس تنهایی و سایر علائم و نشانه‌های آسیب‌شناسی روانی همراه است (ذوقی و همکاران، ۱۳۹۹).

برخی از پژوهش‌ها نشان داده‌اند که استفاده‌ی افراطی از اینترنت در حد اعتیاد به آن سبب بروز بسیاری از واکنش‌های جانبی از قبیل افسردگی، اضطراب، خصومت و پرخاشگری، حساسیت بین فردی، روان‌پریشی، عدم انرژی و مشکلات سازگاری اجتماعی می‌گردد (عسکریان، شاکری، شاکری، وحید و جمالی، ۱۳۹۸). پرخاشگری به عنوان یکی از عوارض اعتیاد به اینترنت محسوب می‌شود و شامل رفتار هدف‌داری است که در جهت تحقیر و یا تخفیف شخصیت دیگران و آسیب رساندن به آن‌ها صورت می‌گیرد (سودوک و سادوک[7]، ۲۰۰۵). ین و همکاران (۲۰۱۱) نشان دادند که افراد مبتلا به اعتیاد به اینترنت خشونت بالایی را هم در جهان واقعی و هم در جهان مجازی دارند (ین، ین، وو، هاونگ و کو[8] ۲۰۱۱). همچنین پرخاشگری اینترنتی، در میان افرادی که بیشترین وقت خود را صرف استفاده از تکنولوژی‌های مرتبط با اینترنت برای برقراری ارتباط با دوستان می‌کنند و افرادی که قربانی پرخاشگری اینترنتی بوده‌اند، بالاتر است (ولر و وایت[9]، ۲۰۱۲). لی و همکاران در پژوهش خود به این نتیجه رسیدند که

1. Larson & Holman
2. Divorce
3. Karneny & Baradbury
4. Guttmann
5. Addiction to Internet
6. Venkatesh, Sykes, Chan, Thong & Hu
7. Sodock & Sadock
8. Yen, Yen, Wu, Haung & Ku
9. Waller & With



[ Downloaded from jnip.ir on 2026-11-16 ]

بین پرخاشگری سایبری و اعمال تکانشی با وابستگی به شبکه‌های مجازی ارتباط وجود دارد (لی، چویی، شین، لی، جانگ و کئون[1]، ۲۰۱۲). نبود روابط رضایت‌بخش در میان اعضای خانواده کاربران شبکه‌های اجتماعی منجر به احساس تنهایی در آن‌ها می‌شود، در واقع استفاده افراطی از اینترنت می‌تواند عوارض جانبی ازجمله احساس تنهایی را با خود به همراه داشته باشد (پاک‌خصال، سیف‌اللهی و میرزایی، ۱۳۹۹).

احساس تنهایی[2] در دنیای امروز محصول تکنولوژی نیست، بلکه نتیجه درست استفاده کردن یا نکردن از آن می‌باشد، احساس تنهایی تجربه ناخوشایندی است که در پاسخ به نارسایی‌های کمی و کیفی در روابط اجتماعی ظاهر می‌شود (پپلو و پرلمن[3]،۲۰۱۱). ویس (۱۹۷۳) به دو نوع احساس تنهایی اشاره می‌کند؛ احساس تنهایی اجتماعی و احساس تنهایی عاطفی. در نوع اول احساس تنهایی را به عدم پیوستگی به شبکه‌ای از روابط اجتماعی تعریف می‌کند و در نوع دوم به عدم وجود یک دلبستگی صمیمانه و مهم یا از دست دادن چنین دلبستگی‌ای اشاره دارد (احمدی و پازوکی، ۱۳۹۸).

متغیر دیگری که با اعتیاد به اینترنت و احساس تنهایی مرتبط است، اضطراب می‌باشد (شیری و علیلو، ۱۳۹۹). در سال‌های اخیر اضطراب تکنولوژی[4] پژوهش و مطالعات زیادی را به خود اختصاص داده است؛ عقیده بر این است که علاوه بر اضطراب و ترس‌های گذشته، مانند ترس از ریاضی، پرواز کردن یا رویدادهای ناخوشایند، یک اضطراب جدید که عمدتاً مخصوص عصر تکنولوژی است، اضافه شده است (روزن و ویل[5]، ۲۰۱۶). اضطراب تکنولوژی و کامپیوتر دامنه گسترده‌ای از افراد را، به طور مستقیم و غیرمستقیم، تحت تأثیر قرار داده است. با بررسی تعداد افرادی که تحت تأثیر مستقیم یا غیرمستقیم این پدیده قرارگرفته‌اند امکان درک میزان گستردگی آن وجود دارد. اضطراب کامپیوتر یک پدیده جهانی با سطح و دامنه‌ی متفاوتی از اضطراب و نشانگان در میان ۲۵ تا ۳۹ درصد جمعیت آمریکا، چین، هنگ‌کنگ، انگلستان، استرالیا، ژاپن، کشورهای اروپای شرقی و غربی است (برونسون[6]، ۱۹۹۸). با توجه به مشکلات ذکر شده و استفاده بیش از حد و بیمارگونه از اینترنت و علاوه بر آن دور شدن فرد از خانواده، و با توجه به اینکه تحقیقات جدید نشان می‌دهد که فضای مجازی و تکنولوژی توانسته به‌عنوان یکی از عوامل و پیش‌آیندهای طلاق در نظر گرفته شود و از طرف دیگر تحقیقات کمی به بررسی این مسئله پرداخته است، از این رو پژوهش حاضر قصد دارد که به بررسی و مقایسه اعتیاد به اینترنت، پرخاشگری اینترنتی، احساس تنهایی و اضطراب تکنولوژی در افراد متقاضی طلاق و افراد عادی مراجعه‌کننده به کلینیک‌های شهر اصفهان بپردازد.

## مواد و روش کار

روش پژوهش حاضر از نوع توصیفی - پس رویدادی و از لحاظ شیوه‌ی گردآوری داده‌ها در زمره‌ی تحقیقات علی- مقایسه‌ای قرار می‌گیرد. جامعه آماری این پژوهش را کلیه زوجینی تشکیل دادند که در ماه‌های تیره مرداد سال ۱۳۹۶ ساکن شهر اصفهان بودند که به دو گروه ۳۰ نفره تقسیم شدند، گروه اول شامل زوجین عادی شهر اصفهان (منظور زوجینی است که ازدواج‌کرده و در حال زندگی مشترک می‌باشند) و گروه دوم شامل زوجین متقاضی طلاق (منظور زوجینی که برای طلاق به مراکز مشاوره و قضایی شهر اصفهان مراجعه کرده‌اند) می‌باشند. جهت انجام نمونه‌گیری از روش نمونه‌گیری در دسترس استفاده گردید، بدین منظور ابتدا به مراکز مشاوره شهر اصفهان مراجعه شد و با استفاده از روش نمونه‌گیری در دسترس از بین افراد متقاضی طلاق (۳۰ نفر) و افراد عادی (۳۰ نفر) انتخاب و پس از کسب رضایت از زوجین پژوهشگر پرسشنامه‌های مذکور را بین آن‌ها توزیع کرد.

### ابزار پژوهش

[1]. Lee, Choi, Shin, Lee, Jung & Kwon
[2]. Feeling lonely
[3]. Peplau & Perlman
[4]. Neurosis & computer anxiety
[5]. Rosen & Weil
[6]. Bronson



[ Downloaded from jnip.ir on 2026-11-16 ]

۱. پرسشنامه اعتیاد به اینترنت یانگ[1]: این پرسشنامه توسط کیمبرلی یانگ در سال ۱۹۸۸ساخته شد. این پرسشنامه دارای ۲۰ سؤال است و تعیین می‌کند که آیا استفاده بیش از حد از اینترنت بر جنبه‌های مختلف زندگی فرد اثر گذاشته است یا خیر. طیف پاسخ‌دهی آن به‌صورت لیکرت بوده و دارای پنج درجه از ۱-۵ می‌باشد. نمره‌ی کلی پرسشنامه مذکور دامنه‌ای از ۲۰ تا ۱۰۰ دارد. بدیهی است که هر چه این نمره بالاتر باشد، بیانگر اعتیاد بالاتر فرد به اینترنت خواهد بود و برعکس هر چه این نمره پایین‌تر باشد، بیانگر اعتیاد پایین‌تر فرد به اینترنت خواهد بود. مقدار آلفای کرونباخ آن ۰/۷۱ ذکرشده است (کائو[2] و همکاران، ۲۰۰۷). نتایج پژوهش علوی و همکاران (۱۳۸۹) نشان داد که پرسشنامه حاضر دارای پایایی باز آزمایی۰/۸۲، همسانی درونی از طریق آلفای کرونباخ ۰/۸۲و از طریق دونیمه سازی ۰/۷۲ بوده است. در این پژوهش نیز همسانی درونی مقیاس به شیوه آلفای کرونباخ ۰/۷۸ به دست آمد.

۲. پرسشنامه پرخاشگری اینترنتی: این پرسشنامه توسط شجری‌طوبی، آتش پور و گل پرور (۱۳۹۵) به منظور بررسی پرخاشگری در کاربران اینترنت ساخته شده است. این پرسشنامه دارای ۱۰ سؤال می‌باشد که در طیف لیکرت از (همیشه=۱، بیشتر مواقع =۲، گاهی=۳، به‌ندرت=۴، اصلاً=۵) نمره‌گذاری می‌شود. دامنه نمرات بین ۱۰ تا ۵۰ قرار دارد که نمرات بالاتر نشان‌دهنده پرخاشگری بیشتر می‌باشد. میزان اعتبار و روایی این پرسشنامه در پژوهش شجری طوبی و همکاران (۱۳۹۵)، ۰/۸۷به دست آمد. که نشان‌دهنده اعتبار و روایی بسیار بالایی می‌باشد. در این پژوهش میزان آلفای کرونباخ آن ۰/۷۱ به‌دست‌آمده است.

۳. فرم کوتاه شده مقیاس احساس تنهایی اجتماعی – عاطفی بزرگسالان

این مقیاس به‌وسیله دی توماسو، برانن و بست[3](۲۰۰۴) بر اساس تقسیم‌بندی ویس، طراحی و تهیه گردید. این مقیاس شامل ۱۵ گویه و سه زیر مقیاس احساس تنهایی رمانتیک (پنج گویه)، خانوادگی (پنج گویه) و اجتماعی (پنج گویه) است و احساس تنهایی عاطفی از مجموع نمرات زیر مقیاس‌های رمانتیک و خانوادگی به دست می‌آید. در مقابل هر گویه طیف پنج گزینه‌ای از کاملاً مخالفم (نمره ۱) تا کاملاً موافقم (نمره ۵) قرار دارد. تمامی گویه‌ها به جز گویه‌های ۱۴ و ۱۵ به شیوه معکوس نمره‌گذاری می‌شوند و کسب نمره بیشتر در هر یک از ابعاد این مقیاس، نشان‌دهنده‌ی احساس تنهایی بیشتر در آن بعد است (دی توماسو، برانن و بست، ۲۰۰۴). ضریب آلفای کرونباخ این مقیاس بین ۰/۸۷ تا ۰/۹۰ گزارش کرده شده است که از همسانی درونی مناسب مقیاس حکایت دارد (دی توماسو و همکاران، ۲۰۰۴). در پژوهش جوکار و سلیمی (۱۳۹۰) انطباق، روایی و اعتبار فرم اصلی مقیاس احساس تنهایی اجتماعی – عاطفی بزرگسالان بررسی شد. یافته‌ها روایی همگرا و افتراقی زیر مقیاس‌های احساس تنهایی اجتماعی – عاطفی بزرگسالان را تائید کردند و بیانگر آن بودند که این مقیاس از روایی و اعتبار بسیار مناسبی در ایران برخوردار است. و از نظر زمانی با صرفه‌تر است؛ بنابراین برای اندازه‌گیری میزان و نوع احساس تنهایی در ایران کارایی دارد. در این پژوهش میزان آلفای کرونباخ آن ۰/۸۲ به‌دست‌آمده است.

۴. پرسشنامه اضطراب تکنولوژی

این پرسشنامه توسط شجری طوبی و همکاران (۱۳۹۵) به منظور بررسی میزان اضطراب در استفاده از فناوری و تکنولوژی ساخته شده است. این پرسشنامه دارای ۱۰ سؤال می‌باشد که در طیف لیکرت از همیشه=۱، بیشتر مواقع =۲، گاهی=۳، به‌ندرت=۴، اصلاً=۵) نمره‌گذاری می‌شود. دامنه نمرات بین ۱۰ تا ۵۰ قرار دارد که نمرات بالاتر نشان‌دهنده اضطراب بالاتر می‌باشد. میزان اعتبار و روایی این پرسشنامه در پژوهش شجری طوبی و همکاران (۱۳۹۵)، ۰/۷۷ به دست آمد، که نشان‌دهنده اعتبار و روایی خوبی می‌باشد. در این پژوهش میزان آلفای کرونباخ آن ۰/۸۳ به‌دست‌آمده است.

در این پژوهش از شاخص آمار توصیفی شامل فراوانی، درصد، میانگین، انحراف معیار و آمار استنباطی شامل آزمون تحلیل واریانس چند متغیره با استفاده از نرم‌افزار spss استفاده شده است.

**یافته‌ها**

[1]. Young
[2]. Cao
[3]. Ditommasso, Brannen & Best

[ Downloaded from jnip.ir on 2026-11-16 ]

داده‌های پژوهش در دو سطح آمار توصیفی و استنباطی مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. در بخش آمار توصیفی، در ابتدا جداول مربوط به توزیع فروانی و درصد فراوانی ویژگی‌های جمعیت شناختی و پس از آن جداول مربوط به میانگین و انحراف استاندارد دو گروه نمونه در متغیرهای پژوهش، ارائه شده است. در جدول (۱) فراوانی و درصد فراوانی ویژگی‌های جمعیت شناختی ارائه گردیده است.

**جدول (۱): فراوانی و درصد فراوانی متغیرهای جمعیت شناختی سن و تحصیلات، مدت ازدواج، اشتغال، میزان درآمد ماهانه**

| متغیرها | | افراد عادی | | افراد متقاضی طلاق | | کل حجم نمونه | |
|---|---|---|---|---|---|---|---|
| | | فراوانی | درصد | فراوانی | درصد | فراوانی | درصد |
| سن | ۲۵ سال و کمتر | ۰ | ۰ | ۵ | ۱۶/۷ | ۵ | ۸/۳ |
| | ۲۶ تا ۳۵ سال | ۲۳ | ۷۶/۷ | ۱۸ | ۶۰/۰ | ۴۱ | ۶۸/۳ |
| | ۳۶ تا ۴۵ سال | ۶ | ۲۰/۰ | ۵ | ۱۶/۷ | ۱۱ | ۱۸/۳ |
| | بالای ۴۵ سال | ۱ | ۳/۳ | ۲ | ۶/۶ | ۳ | ۵/۰ |
| جنسیت | زن | ۲۰ | ۶۶/۷ | ۲۷ | ۹۰/۰ | ۴۷ | ۷۸/۳ |
| | مرد | ۱۰ | ۳۳/۳ | ۳ | ۱۰/۰ | ۱۳ | ۲۱/۷ |
| تحصیلات | دیپلم و کمتر | ۶ | ۲۰/۰ | ۷ | ۲۳/۳ | ۱۳ | ۲۱/۷ |
| | فوق‌دیپلم و لیسانس | ۲۱ | ۷۰/۰ | ۹ | ۳۰/۰ | ۳۰ | ۵۰/۰ |
| | تحصیلات تکمیلی | ۳ | ۱۰/۰ | ۱۴ | ۴۶/۷ | ۱۷ | ۲۸/۳ |
| مدت ازدواج | ۲ سال و کمتر | ۷ | ۲۳/۴ | ۷ | ۲۳/۴ | ۱۴ | ۲۳/۴ |
| | ۲ تا ۴ سال | ۴ | ۱۳/۳ | ۲ | ۶/۷ | ۶ | ۱۰/۰ |
| | ۴ تا ۶ سال | ۴ | ۱۳/۳ | ۴ | ۱۳/۳ | ۸ | ۱۳/۳ |
| | بیش از ۶ سال | ۱۵ | ۵۰/۰ | ۱۷ | ۵۶/۶ | ۳۲ | ۵۳/۳ |
| اشتغال | شاغل | ۱۷ | ۵۶/۷ | ۱۹ | ۶۳/۳ | ۳۶ | ۶۰/۰ |
| | بیکار | ۱۳ | ۴۳/۳ | ۱۱ | ۳۶/۷ | ۲۴ | ۴۰/۰ |
| میزان درآمد (در ماه) | زیر ۱ میلیون | ۲۰ | ۶۶/۷ | ۲۲ | ۷۳/۳ | ۴۲ | ۷۰/۰ |
| | بین ۱ تا ۲ میلیون | ۱۰ | ۳۳/۳ | ۶ | ۲۰/۰ | ۱۶ | ۲۶/۷ |
| | بین ۲ تا ۳ میلیون | ۰ | ۰ | ۲ | ۶/۷ | ۲ | ۳/۳ |

همان‌طور که در جدول (۱) مشاهده می‌شود از ۶۰ نفر حجم نمونه، ۸/۴٪ افراد شرکت‌کننده در پژوهش؛ دارای ۲۵ سال سن و کمتر، ۶۸/۳٪، بین ۲۶ تا ۳۵ سال، ۱۸/۳٪ بین ۳۶ تا ۴۵ سال و ۵٪ بالای ۴۵ سال هستند. از لحاظ جنسیت؛ ۷۸/۳٪ افراد شرکت کننده زن و ۲۱/۷٪ افراد شرکت‌کننده، مرد و از لحاظ میزان تحصیلات، ۲۱/۷ افراد شرکت‌کننده در پژوهش دارای مدرک دیپلم و زیر دیپلم، ۵۰٪ دارای مدرک فوق‌دیپلم و لیسانس و ۲۸/۳٪ دارای تحصیلات تکمیلی می‌باشند، همچنین از لحاظ میزان مدت ازدواج، ۲۳/۴٪ افراد شرکت‌کننده در پژوهش ۲ سال و کمتر، ۱۰٪ بین ۲ تا ۴ سال، ۱۳/۳٪ بین ۴ تا ۶ سال و ۵۳/۳٪ بیش از ۶ سال از زمان ازدواجشان می‌گذرد. از لحاظ ویژگی جمعیت شناختی اشتغال، ۶۰٪ از افراد شرکت‌کننده در پژوهش را

[ Downloaded from jnip.ir on 2026-11-16 ]

شاغل و ۴۰٪ را افراد بیکار تشکیل داده‌اند. همچنین از لحاظ میزان تحصیلات، ۷۰٪ افراد شرکت‌کننده در پژوهش زیر یک‌میلیون تومان در ماه، ۲۶/۷٪ بین یک تا دو میلیون و ۳/۳٪ بین دو تا سه میلیون تومان در ماه درآمد دارند.
در جدول (۲) میانگین و انحراف استاندارد نمرات متغیرهای وابسته پژوهش در گروه‌ها و حجم کل نمونه ارائه گردیده است.

**جدول (۲): میانگین و انحراف استاندارد نمرات متغیرهای وابسته پژوهش در گروه‌ها و حجم کل نمونه**

| مقیاس‌ها | گروه | انحراف استاندارد | میانگین | حداکثر نمره | حداقل نمره |
|---|---|---|---|---|---|
| اعتیاد به اینترنت | عادی | ۶/۲۲ | ۲۷/۸۳ | ۴۵ | ۲۰ |
| | متقاضی طلاق | ۱۳/۶۶ | ۳۸/۸۳ | ۷۰ | ۲۴ |
| | کل | ۱۱/۸۹ | ۳۳/۳۳ | ۷۰ | ۲۰ |
| پرخاشگری اینترنتی | عادی | ۲/۴۴ | ۱۱/۴۶ | ۱۸ | ۱۰ |
| | متقاضی طلاق | ۵/۱۲ | ۱۳/۷۶ | ۳۵ | ۱۰ |
| | کل | ۴/۱۴ | ۱۲/۶۱ | ۳۵ | ۱۰ |
| احساس تنهایی | عادی | ۶/۸۳ | ۲۶/۶۶ | ۴۱ | ۱۴ |
| | متقاضی طلاق | ۷/۹۹ | ۳۷/۸۳ | ۵۵ | ۲۵ |
| | کل | ۹/۲۷ | ۳۲/۲۵ | ۵۵ | ۱۴ |
| اضطراب تکنولوژی | عادی | ۶/۳۱ | ۲۰/۹۶ | ۳۸ | ۱۰ |
| | متقاضی طلاق | ۷/۸۶ | ۲۳/۶۶ | ۳۷ | ۱۰ |
| | کل | ۷/۱۹ | ۲۲/۳۱ | ۳۸ | ۱۰ |

همان‌طور که نتایج جدول (۲) نشان می‌دهد، میانگین نمرات افراد متقاضی طلاق در هر چهار مقیاس از افراد متأهل دارای روابط عادی با همسر بیشتر است. بر این اساس، ابتدا مفروضه‌های آزمون تحلیل واریانس چند متغیره بررسی شد.

**جدول (۲): آزمون کولموگرف – اسمیرنوف جهت ارزیابی نرمال بودن توزیع نمرات متغیرهای پژوهش**

| متغیر | درجه آزادی | آماره Z | سطح معناداری |
|---|---|---|---|
| اعتیاد به اینترنت | ۶۰ | ۱/۲۷۸ | ۰/۰۶۲ |
| پرخاشگری اینترنتی | ۶۰ | ۱/۳۹۴ | ۰/۰۵۱ |
| احساس تنهایی | ۶۰ | ۰/۵۹۲ | ۰/۸۷۵ |
| اضطراب تکنولوژی | ۶۰ | ۰/۶۱۱ | ۰/۸۵۰ |

همان طور که در جدول (۲) مشاده می‌گردد، نتایج حاصل از آزمون کولموگرف- اسمیرنوف بیانگر آن است که سطح معناداری هر چهار متغیر پژوهش از خطای ۰/۰۵ بزرگ‌تر می‌باشد؛ پس می‌توان نتیجه گرفت که توزیع نمرات در متغیرهای مورد پژوهش نرمال می‌باشد.

**جدول (۳): آزمون لوین برای بررسی همگنی واریانس متغیرهای پژوهش**

| متغیر | F | df1 | df2 | سطح معناداری |
|---|---|---|---|---|
| اعتیاد به اینترنت | ۱۴/۶۰۵ | ۱ | ۵۸ | ۰/۰۰۱ |
| پرخاشگری اینترنتی | ۳/۷۳۵ | ۱ | ۵۸ | ۰/۰۵۸ |
| احساس تنهایی | ۰/۴۴۳ | ۱ | ۵۸ | ۰/۵۰۸ |
| اضطراب تکنولوژی | ۴/۰۰۸ | ۱ | ۵۸ | ۰/۰۵۲ |

همان‌طور که در جدول (۳) مشاده می‌گردد؛ بررسی آزمون لوین نشان می‌دهد که سطح معنی‌داری متغیرهای پرخاشگری اینترنتی، اضطراب تکنولوژی و احساس تنهایی بزرگ‌تر از ۰/۰۵ است، پیش‌فرض برابری واریانس‌ها تائید می‌گردد.
پس از انجام پیش‌فرض‌های مربوط به تحلیل واریانس چند متغیره و تائید استفاده از این روش، تحلیل آماری بر مبنای پیش‌فرض‌ها انجام گرفت که نتایج حاصل در جدول (۴) ارائه شده است.

[ Downloaded from jnip.ir on 2026-11-16 ]

**جدول (۴): نتایج آزمون تحلیل واریانس چند متغیری روی نمرات متغیرهای وابسته پژوهش**

| مقیاس‌ها | منابع | مجموع مجذورات | درجه آزادی | میانگین مجذورات | F | سطح معناداری | مجذور اتا | توان آزمون |
|---|---|---|---|---|---|---|---|---|
| اعتیاد به اینترنت | گروه | ۱۸۱۵/۰۰ | ۱ | ۱۸۱۵/۰۰ | ۱۶/۱۰ | ۰/۰۰۱ | ۰/۲۱۷ | ۰/۹۷۶ |
| | خطا | ۶۵۳۸/۳۳ | ۵۸ | ۱۱۲/۷۳ | | | | |
| | کل | ۷۵۰۲۰/۰ | ۶۰ | | | | | |
| پرخاشگری اینترنتی | گروه | ۷۹/۳۵ | ۱ | ۷۹/۳۵ | ۴/۹۲ | ۰/۰۳۰ | ۰/۰۸۰ | ۰/۵۸۸ |
| | خطا | ۹۳۴/۸۳ | ۵۸ | ۱۶/۱۱ | | | | |
| | کل | ۱۰۵۶۵/۰ | ۶۰ | | | | | |
| احساس تنهایی | گروه | ۱۸۷۰/۴۱ | ۱ | ۱۸۷۰/۴۱ | ۳۳/۸۰ | ۰/۰۰۱ | ۰/۳۶۸ | ۱/۰۰ |
| | خطا | ۳۲۰۸/۸۳ | ۵۸ | ۵۵/۳۲ | | | | |
| | کل | ۶۷۴۸۳/۰ | ۶۰ | | | | | |
| اضطراب تکنولوژی | گروه | ۱۰۹/۳۵ | ۱ | ۱۰۹/۳۵ | ۲/۱۵ | ۰/۱۴۸ | ۰/۰۳۶ | ۰/۳۰۳ |
| | خطا | ۲۹۴۷/۶۳ | ۵۸ | ۵۰/۸۲ | | | | |
| | کل | ۳۲۹۳۹/۰ | ۶۰ | | | | | |

همان‌طور که نتایج جدول (۴) نشان می‌دهد که میان هر دو گروه از افراد در سه متغیر اعتیاد به اینترنت با توجه به F محاسبه شده (۱۶/۱۰) در سطح ۰/۰۱، پرخاشگری اینترنتی با توجه به F محاسبه‌شده (۴/۹۲) در سطح ۰/۰۵ و احساس تنهایی با توجه به F محاسبه‌شده (۳۳/۸۰) در سطح ۰/۰۱ تفاوت معنی‌داری وجود دارد. بدین معنا که میان هر دو گروه از افراد متأهل با روابط عادی و افراد در شرف طلاق در اعتیاد به اینترنت، احساس تنهایی و پرخاشگری اینترنتی تفاوت معناداری وجود دارد و تنها در متغیر اضطراب تکنولوژی تفاوت معنی‌داری مشاهده نمی‌گردد.

**بحث و نتیجه گیری**

با وجود این که استفاده از اینترنت و فضای مجازی به‌عنوان فرصتی برای افزایش اطلاعات است اما عدم استفاده‌ی صحیح بدون ایجاد فرهنگ‌سازی مناسب در مورد نحوه‌ی استفاده از آن باعث می‌شود که این فرصت به‌عنوان نوعی تهدید جدی برای زندگی زناشویی و خانواده‌ها تبدیل شود، بنابراین هدف اصلی این پژوهش مقایسه‌ی اعتیاد به اینترنت، پرخاشگری اینترنتی، احساس تنهایی و اضطراب تکنولوژی در افراد متقاضی طلاق و افراد عادی بود.

یافته اول پژوهش نشان داد که بین اعتیاد به اینترنت، در دو گروه عادی و متقاضی طلاق؛ تفاوت معنی‌داری وجود دارد (P<۰/۰۱). نتیجه به‌دست‌آمده با یافته‌های درگاهی (۱۳۹۳)، زنجانی‌زاده و پیوسته‌گر (۱۳۹۵)، بولن و هری[1] (۲۰۱۶)، فانک[2] (۲۰۱۳)، ناسار[3] (۲۰۱۷)، سیپال و بایهان[4] (۲۰۱۵)، اندرسون[5] (۲۰۱۴) و برنر[6] (۲۰۱۴) همسو می‌باشد.

زنجانی‌زاده و همکاران (۱۳۹۵)، به بررسی میزان و نوع استفاده از اینترنت و تأثیر آن بر ارزش‌های خانواده پرداختند. به منظور بررسی تأثیر اینترنت، از نظریات ارتباط‌جمعی، پویایی گروه‌ها و کنش ارتباطی هابرماس استفاده شده است. تحقیق به‌صورت پیمایشی در بین ۴۰۳ دانش‌آموز دبیرستانی مشهد انجام شد. نتایج نشان می‌دهند که ۴۵٪ دانش‌آموزان از اینترنت استفاده می‌کنند، میانگین میزان استفاده از اینترنت ۴۹۸ دقیقه در هفته بوده و میزان استفاده از چت با ۱۲۷ دقیقه در هفته بیشترین میانگین را در میان انواع استفاده از اینترنت به خود اختصاص داده است. در تحلیل رگرسیون چند متغیره با وارد کردن تمام متغیرها، تأثیر اینترنت بر ارزش‌های خانواده ۱۰ درصد بوده است.

1. Bullen & Harre
2. Funk
3. Nasar
4. Sipal & Bayhan
5. Anderson
6. Brunner



[ Downloaded from jnip.ir on 2026-11-16 ]

درگاهی (۱۳۹۳) تحقیقی با عنوان اعتیاد به اینترنت و عوامل مؤثر بر آن در ساکنان منطقه ۲ غرب تهران انجام داد در این بررسی ۳۰ درصد کاربران به اینترنت اعتیاد داشتند و همه آن‌ها درجات مختلفی از رفتارهای روانی – اجتماعی مانند احساس بیگانگی با خود احساس ضعف و ناتوانی در انجام امور، رفتار ناهنجار اجتماعی، اجتماع گریزی، درون‌گرایی و رفتار احساسی را از خود نشان دادند همچنین تمایل نوجوانان به اینترنت بسیار شدیدتر از سایر گروه‌های سنی بود. این رابطه در مورد افراد مجرد و دانش‌آموزان دبیرستانی نیز وجود داشت. اعتیاد به اینترنت در گروه سنی ۱۹- ۱۵ سال در مقایسه با سایر گروه‌های سنی بیش‌تر و چندین برابر است. با توجه به نتایج به‌دست‌آمده تدوین برنامه‌های آموزشی و ارائه روش‌های مشاوره به خانواده برای محدود کردن رشد اعتیاد به اینترنت در بین کاربران پیشنهاد می‌گردد.

بولن و هری در مطالعاتشان در سال ۲۰۱۶ به این نتیجه رسیدند که هر چه زنانی زمان بیشتری را با اینترنت سر کنند در مقابل از میزان زمانی که صرف محیط اجتماعی واقعی‌شان خواهند کرد، کاسته خواهد شد. به‌علاوه آنکه زنان معتاد به اینترنت همانند سایر معتادان، دچار علائم و شاخصه‌های اعتیادی مشخص هستند. فعالیت‌های اعتیاد آمیز مردان، عموماً بازی‌های پرخاشگرانه، سکس چت و سایبر سکس و فعالیت‌های اعتیاد آمیز زنان نیز عموماً تشکیل دوستی‌های حمایت‌گرانه، دوست‌یابی و یا گلایه از شوهرانشان در اتاق‌های چت است.

جهان در سال‌های اخیر شاهد انقلاب اطلاعات و ارتباطات بوده و تحولات اجتماعی عظیمی در آن به وجود آمده است. می‌توان این‌گونه بیان کرد که دنیای امروز، دنیای ارتباطات است. زندگی بشر تقریباً در تمام جنبه‌ها به شکلی انکارناپذیر به فناوری‌های نوین مخابراتی- ارتباطی وابسته است. این فناوری‌ها اگر چه در تمامی جوامع به شکلی یکسان و متعادل مورد استفاده قرار نمی‌گیرند، اما به دلیل توانایی‌های شگرف و بی‌سابقه‌ای که دارند، در آینده عمومیت بیشتری خواهند یافت اما همین مسئله و درگیری و سیر در دنیای فناوری و اطلاعات باعث شده است که افراد به نوعی دچار افسردگی شوند. اگرچه استفاده از اطلاعات، به فعال‌سازی روابط اجتماعی کمک می‌کند. این فرایند درون فضایی خاص ـ فضای مجازی ـ رخ می‌دهد که ویژگی‌های ساختاری و فرایندی ارتباط را گسترده‌تر می‌کند اما سبب می‌شود که افراد انزوای بیشتری را تجربه کنند.

در تبیین نتیجه به دست آمده می‌توان گفت که عادات مختلف وقتی به شکل اعتیاد در می‌آیند که بر روی اجزاء مختلف زندگی اثر سوء بگذارند. اعتیاد به اینترنت در افراد متقاضی طلاق به واسطه نادیده گرفتن مسئولیت‌های اقتصادی، اجتماعی و فیزیکی باعث آسیب رساندن به فرد می‌شود. بسیاری از افراد معتاد به اینترنت سلامتی خود را به مخاطره می‌اندازند، به طور میانگین ۳۸ ساعت در هفته را صرف تماس با اینترنت می‌کنند در حالی که این استفاده مربوط به عملکردهای اقتصادی و یا علمی نیست. افراد معتاد به اینترنت مکرراً خواب خود را فدای برقراری ارتباط می‌کنند و خوردن و ورزش را فراموش می‌کنند ، گزارشاتی در مورد مرگ در حین استفاده از اینترنت، بر اثر حمله قلبی داده شده که می‌تواند به دلیل اختلالات فیزیکی مانند خواب، کم تحرکی و خودکشی در اثر اعتیاد به اینترنت در اثر استرس وارده باشد. متأسفانه اعتیاد به اینترنت در این افراد (متقاضی طلاق) باعث نادیده گرفتن روابط خانوادگی، از هم گسیختگی روابط اجتماعی، افت تحصیلی، مشکلات شغلی می‌گردد. در مجموع می‌توان گفت که یکی از آسیب‌های روانی در بین افراد عادی و متقاضی طلاق که اعتیاد به اینترنت دارند، این است که استفاده افراطی از اینترنت باعث کاهش سلامت روانی فرد می‌شود و سبب خواهد شد حصاری پیرامون فرد ایجاد شود که گریز از آن به سادگی مقدور نمی‌باشد. زندگی اینترنتی در این افراد در نوع افراطی آن باعث خواهد شد تعامل طبیعی در روابط به‌شدت کاهش پیدا کند. کاهش سلامت روان سبب افزایش استرس، افسردگی و انزوا می‌شود. عملکرد اجتماعی فرد تحت تأثیر قرار می‌گیرد. اگر اعضا خانواده مدت زمان زیادی را صرف بودن در اینترنت و فضای مجازی کنند، ارتباطات رودرروی آنان با دیگر اعضاء خانواده می‌تواند، کاهش یابد. در کل زندگی الکترونیکی در نوع افراطی آن سبب خواهد شد تعامل طبیعی افراد در روابط اجتماعی‌شان کاهش یافته و حس بی‌نیازی به افراد تقویت گشته و سبب انزوای الکترونیکی گردد.

[ Downloaded from jnip.ir on 2026-11-16 ]

از سویی یافته دوم پژوهش نشان داد بین پرخاشگری اینترنتی در دو گروه عادی و متقاضی طلاق تفاوت معنی‌داری وجود دارد. نتیجه به‌دست‌آمده با یافته‌های صمدی و امیرداور (۱۳۹۷)، سلیمی، حاجی‌علیزاده، عامری سیاهویی و به‌دوست (۱۳۹۹)، های و ویلیامز[1] (۲۰۱۳) و رایت[2](۲۰۱۵) همسو می‌باشد.

صمدی و امیرداور (۱۳۹۷) در پژوهشی با عنوان رابطه‌ی بین میزان و نوع فعالیت در شبکه‌های مجازی با میزان پرخاشگری دختران دانشجوی مقطع کارشناسی ساکن در خوابگاه دانشگاه آزاد اسلامی تبریز به این نتیجه رسیدند که میزان پرخاشگری اکثر دانشجویان در حد متوسط بوده همچنین بین میزان و نوع عضویت در شبکه‌های اجتماعی مجازی و میزان پرخاشگری دختران دانشجوی مقطع کارشناسی رابطه‌ی معناداری وجود دارد.

سلیمی و همکاران (۱۳۹۹) در پژوهش نقش میانجی استرس کرونا در رابطه بین اعتیاد به اینترنت با تعارضات و خشونت زناشویی و خانوادگی به این نتیجه رسیدند که اعتیاد به اینترنت و استرس کرونا می‌توانند ۲۶/۵ درصد از واریانس تعارض و خشونت زناشویی و ۱۹/۱ درصد از تعارض و خشونت خانوادگی را تبیین نمایند. اعتیاد به اینترنت نیز می‌تواند ۱۹/۴ درصد از واریانس استرس کرونا را در گروه افراد متأهل و ۱۳/۶ درصد در گروه افراد مجرد تبیین نماید. همچنین نتایج اثرات غیرمستقیم نشان داد که اعتیاد به اینترنت از طریق استرس کرونا ۷/۴ درصد بر تعارض و خشونت زناشویی و ۱۲/۲ درصد بر تعارض و خشونت خانوادگی به‌صورت غیرمستقیم تأثیر دارد. استفاده افراطی و آسیب‌زا از اینترنت در دوران کرونا موجب می‌گردد تا افراد سطحی از اضطراب را تجربه کنند و این اضطراب می‌تواند به مرزهای زندگی زناشویی و خانوادگی ورود کند و موجب تعارضات و خشونت‌های زناشویی و خانوادگی گردد.

های و همکاران (۲۰۱۳) و رایت (۲۰۱۵) در مطالعات خود نشان دادند که استرس ادراک شده پیش بینی کننده پرخاشگری سایبری در بین جوانان است.

در تبیین نتیجه فوق باید گفت که کاربران معتاد به اینترنت پرخاشگری بیشتری نسبت به کاربران عادی تجربه می‌کنند. به نظر می‌رسد وابستگی به اینترنت و شبکه‌های اجتماعی مجازی با بدخلقی و رفتارهای خشونت‌آمیز همراه است. همچنین استفاده افراطی از اینترنت موجب می‌شود زوجین زمان زیادی را صرف استفاده از اینترنت و فضای مجازی کنند و همین امر موجب می‌گردد که آنان با بسیاری از رفتارها همانند فریب‌های اینترنتی و رفتارهای پرخطر و خشونت‌آمیز موجود در اینترنت آشنا شده به‌گونه‌ای که زندگی زوجی آنان را تحت تأثیر قرار داده و منجر به تعارض و ناسازگاری بین زوجین گردد.

همچنین یافته سوم نشان داد که بین احساس تنهایی در دو گروه عادی و متقاضی طلاق نیز تفاوت معنی‌داری وجود دارد نتیجه به‌دست‌آمده با یافته‌های بردوده، ربیعی و کیانی‌مقدم (۱۳۹۶)، ذوقی و همکاران (۱۳۹۸) و تسای، لو، هایسیئائو، هو و ین[3] (۲۰۲۰) همسو می‌باشد و با مطالعه‌ی هاسموجاج[4](۲۰۱۶) ناهمسو می‌باشد.

بردوده و همکاران (۱۳۹۶) در پژوهشی با عنوان تعیین رابطه بین احساس تنهایی با وابستگی به اینترنت و تعارض زناشویی در زوجین نشان دادند که بین احساس تنهایی با وابستگی به اینترنت و تعارض زناشویی در زوجین رابطه مستقیم معناداری وجود دارد. نتایج تحلیل مسیر نشان داد احساس تنهایی، وابستگی به اینترنت و تعارض زناشویی را به‌صورت مستقیم پیش‌بینی می‌کند. همچنین احساس تنهایی پیش‌بینی معناداری از تعارض زناشویی با میانجی وابستگی به اینترنت ارائه می‌دهد.

ذوقی و همکاران (۱۳۹۸) در پژوهش پیش بینی اعتیاد به اینترنت بر اساس متغیرهای احساس تنهایی و کیفیت خواب با میانجی‌گری تنظیم هیجان در زنان متأهل نشان دادند که تمام روابط مستقیم و غیرمستقیم در این پژوهش تأیید شدند و متغیرهای احساس تنهایی و کیفیت خواب با میانجی‌گری تنظیم هیجان، قابلیت پیش بینی اعتیاد به اینترنت در زنان متأهل را نشان دادند.

تسای و همکاران (۲۰۲۰) در مطالعاتشان به این نتیجه رسیدند که اختلال در تنظیم هیجان و کنترل تکانه می‌تواند پیش بینی کننده‌ی اعتیاد به اینترنت باشد، به نظر می‌رسد استفاده‌ی افراطی از اینترنت برای برطرف نمودن احساس تنهایی می‌تواند موجب

---

1. Hay & Williams
2. Wright
3. Tsai. Lu, Hsiao, Hu & Yen
4. Hasmujaj



[ Downloaded from jnip.ir on 2026-11-16 ]

اختلال در تنظیم هیجان شود، به طوری که سیستم هیجانی فرد برای دوری از هیجان‌های منفی که حاصل احساس تنهایی است، او را به سوی استفاده‌ی هر چه بیش‌تر از اینترنت می‌کشاند.

هاسموجاج (۲۰۱۶) در پژوهش خود نشان داد که مسیر رابطه‌ی بین اعتیاد به اینترنت و احساس تنهایی منفی است به‌گونه‌ای که با کاهش احساس تنهایی، اعتیاد به اینترنت افزایش می‌یابد. اشخاص پاسخ‌دهنده به پرسشنامه اعتیاد به اینترنت، احساس تنهایی حال حاضر خود را نیز گزارش نموده‌اند، بنابراین ممکن است کاربر عادی به خاطر استفاده از اینترنت با کاهش احساس تنهایی روبرو شده باشد، اما باید دید که آثار بلندمدت استفاده از اینترنت چه تأثیری بر احساس تنهایی کاربر می‌گذارد.

در تبیین نتیجه فوق باید گفت که گسترش اعتیاد به اینترنت، با شرایط روانشناختی قبلی به وجود می‌آید. در اکثر مواقع، این آسیب‌شناسی شامل افسردگی، اضطراب اجتماعی و انواع روان‌پریشی‌هاست. وقتی فرد در معرض استفاده از اینترنت قرار می‌گیرد، فرایند کاربرد مشکل‌زای اینترنت شروع می‌شود. این آسیب‌شناسی زمینه‌ای، نوعی آمادگی و تمایل است و موجب شروع استرس و علائم روانپریشی می‌شود. علاوه بر این، در موقعی که تماس برقرار نیست، به فکر اینترنت بودن، بار آینده تماس‌گرفتن را پیش‌بینی‌کردن و صرف مخارج زیاد درباره اینترنت و کارهای مربوط به آن نیز، نشانه‌های دیگر این اختلال هستند. مشکل عمده دیگر، جدا کردن فرد از دوستان خود به نفع دوستان اینترنتی است و در نهایت نوعی احساس گناه درباره استفاده از اینترنت و دروغ گفتن به دوستان درباره وقت صرف‌شده و سری نگه‌داشتن آن، نشانه‌های دیگر این اختلال هستند. این افراد در حالی که می‌دانند کارشان از نظر اجتماعی مورد پسند نیست، نمی‌توانند آن را متوقف کنند. چراکه خود به خود، به خود ارزشی کمتر و در نتیجه نشانه‌های بیشتر می‌انجامد.

در نهایت باید گفت که افراد وابسته به اینترنت تمایل کمتری به مراوده و ارتباط با دیگران دارند و در واقع وابستگی افراطی آن‌ها به دنیای مجازی باعث شده که نشانه‌هایی از افکار پارانوییدی در استفاده‌کنندگان به وجود آید. این مسئله ذهن کاربر را درگیر تخیلات ناکارآمد می‌کند که نتیجه‌اش انزوای اجتماعی، افسردگی و افکار نامربوط می‌باشد. در نهایت با توجه به نتایج به دست آمده باید گفت که، سرگرمی‌های مجازی عاملی می‌باشد که علاقه دانش آموزان به مشارکت اجتماعی و فعالیت‌های بدنی را با انگیزه‌های مختلف تحت‌الشعاع قرار می‌دهد و ممکن است بر مهارت‌های اجتماعی آنان تأثیر منفی بگذارد. هم‌چنین مجاورت طولانی با فضای مجازی می‌تواند به تأثیرپذیری افراطی از هنجارها و ارزش‌ها در عرصه‌های مختلف ارتباطی و اجتماعی انجامیده و با تقویت جهان‌وطنی تعلقات ملّی و سنتی کاربران را تحت تأثیر قرار دهد.

و یافته چهارم نشان داد که بین اضطراب تکنولوژی در دو گروه عادی و متقاضی طلاق تفاوت معنی‌داری وجود ندارد از این‌رو فرضیه پژوهش ما رد شده است. نتیجه‌ی به‌دست‌آمده با یافته روشن‌ضمیر و مطلبی (۱۳۹۴) همسو است و با یافته‌های دهقانان، احمدی و علیزاده (۱۳۹۴) و چوکلار و شاهین[1](۲۰۱۱) ناهمسو است.

روشن‌ضمیر و مطلبی (۱۳۹۴) پژوهشی را با عنوان رابطه استرس فناوری و تعهد سازمانی(مورد پژوهشی: کتابداران کتابخانه‌های دانشگاه‌های دولتی شهر تبریز) انجام دادند، یافته‌های این پژوهش نشان داد بین استرس فناوری و ویژگی‌های جمعیت شناختی کتابداران کتابخانه‌های دانشگاه‌های دولتی شهر تبریز رابطه‌ای وجود ندارد. بین تعهد سازمانی و ویژگی‌های جمعیت شناختی در کتابداران کتابخانه‌های دانشگاه‌های دولتی شهر تبریز رابطه‌ای وجود ندارد و تنها متغیر تحصیلات با تعهد سازمانی رابطه دارد. بین استرس فناوری و تعهد سازمانی کتابداران کتابخانه‌های دانشگاه‌های دولتی شهر تبریز، رابطهٔ معنادار و مثبتی وجود دارد.

دهقانان و همکاران (۱۳۹۴) در پژوهشی به بررسی تأثیر ویژگی‌های روان‌شناختی در شکل‌گیری اضطراب تکنولوژی در کاربران گوشی‌های هوشمند پرداختند. نتایج پژوهش نشان داد که استفاده اجباری از گوشی‌های هوشمند و اضطراب تکنولوژی به طور مستقیم با ویژگی‌های روانی از جمله منبع کنترل، اضطراب تعامل اجتماعی و نیاز به لمس در ارتباط است. ولی رابطه بین مادی‌گرایی و استفاده اجباری از گوشی‌های هوشمند مورد تأیید قرار نگرفت.

یافته‌های پژوهش چوکلار و شاهین (۲۰۱۱) نشان از تفاوت سطح اضطراب فناوری بر اساس جنسیت، سن و شغل بود و هر دو جنس (زن و مرد) از میزان متوسط اضطراب تکنولوژی رنج می‌بردند، اما استرس در زنان در مقایسه با مردان بیش‌تر بود.

[1] Çoklar & Şahin

[ Downloaded from jnip.ir on 2026-11-16 ]

در تبیین نتیجه به دست آمده می‌توان گفت که امروزه روش‌های ارتباطی با دیگران از طریق اینترنت افزایش یافته است و سلامت روان افراد را تحت تأثیر قرار می‌دهد، پست الکترونیک، پیام‌های کوتاه، چت روم‌ها، وب پایگاه‌ها و بازی‌ها، روش‌هایی برای گسترش و حفظ روابط اجتماعی شده‌اند و یکی از کاربردهای اصلی اینترنت، برقراری ارتباط اجتماعی با دیگران است. از این رو، بسیاری از محققان در این حوزه این نگرانی را داشته‌اند که آسانی ارتباط‌های اینترنتی، چه‌بسا افراد را وا دارد تا زمان بیش‌تری را به تنهایی بگذرانند؛ به صورت آنلاین با غریبه‌ها صحبت کنند و ارتباط سطحی برقرار سازند و این کارها را به قیمت از دست دادن گفت‌وگوهای رو در رو و ارتباط‌های فامیلی و دوستانه انجام دهند. در مجموع با استفاده از نتایج این پژوهش می‌توان گفت که استفاده از اینترنت می‌تواند برای سلامت فکری و فیزیکی کاربر خطرناک باشد. به‌گونه‌ای که کارکرد انطباقی شخصی را مختل می‌کند.

با توجه به نتایج به دست آمده که نشان می‌داد بین متغیرهای اعتیاد به اینترنت، پرخاشگری و احساس تنهایی در دو گروه تفاوت معناداری وجود دارد و بین اضطراب تکنولوژی در دو گروه تفاوت معنادار نبود به طور کلی می‌توان این‌طور نتیجه گرفت که متغیرهای این‌چنینی بسیط‌تر از این هستند که به طور کلی مورد پژوهش قرار بگیرند و همچنین انسان به عنوان یک موجود پیچیده باید به صورت دقیق‌تری مورد مطالعه قرار بگیرد و می بایست در انتخاب نمونه و گروه دقت زیادی شود تا بتوان انسان‌های مشابهی را در گروه‌های پژوهشی گمارش کرد تا بتوان فهم دقیقی از تأثیر متغیر مستقل بر روی متغیرهای وابسته به دست آورد. هر پژوهشی با محدودیت‌ها و چالش‌هایی مواجه است که اشاره به آن‌ها ممکن است سبب عدم تکرار آن به‌وسیله پژوهشگران بعدی شود.

۱- این پژوهش صرفاً در شهر اصفهان انجام‌گرفته لذا در تعمیم نتایج آن به سایر جامعه‌های آماری باید با احتیاط صورت پذیرد.

۲- عدم شناخت و آگاهی نسبت به آزمون‌های روان‌شناختی و همچنین متفاوت بودن سنین افراد در درک برخی از سؤالات سبب شده برخی از آزمودنی‌ها در اجرای تست مقاومت نشان دهند و از قبول همکاری و اجرای آن خودداری کنند.

۳- زیاد بودن سؤالات پرسشنامه‌ها حاکی از محدودیت ابزار است که محقق با آن مواجه بود به همین دلیل گاهی عدم تکمیل کامل پرسشنامه‌ها توسط افراد باعث کنار گذاشتن آن‌ها شد.

۴- اکتفا کردن به خود گزارشی، یکی از محدودیت‌های این تحقیق می‌باشد. در پرسشنامه‌های استفاده‌شده در این پژوهش تنها خود فرد، اقدام به گزارش نموده و امکان مصاحبه بالینی به دلیل هزینه و زمان زیاد که خارج از حیطه این پژوهش بود، وجود نداشت.

با توجه به محدودیت‌های گفته‌شده و یافته‌های به‌دست‌آمده در این تحقیق، به نظر می‌رسد پیشنهادهای زیر بتواند در جهت بالا بردن سطح کمی و کیفی تحقیقات بعدی در این زمینه مؤثر باشد.

با توجه به این که پژوهش حاضر بر روی نمونه‌ی متقاضیان طلاق و افراد عادی مراجعه‌کننده به کلینیک‌های شهر اصفهان انجام گرفت، پیشنهاد می‌شود متغیرهای پژوهش، بر روی جوامع دیگر (مانند دانش‌آموزان و نوجوانان که بیشتر در معرض آسیب‌های ناشی از وابستگی به اینترنت قرار دارند) نیز مورد آزمون قرار گیرد و نتایج با همدیگر مقایسه و تفاوت‌ها بررسی شوند.

از آن جا که نمونه این پژوهش را زوجین و افراد متأهل شهر اصفهان تشکیل می‌دادند، پیشنهاد می‌شود برای تعمیم نتایج، پژوهش حاضر را روی مناطق، شهرهای دیگر و سایر بافت‌های فرهنگی نیز انجام داد.

از آن جایی که تنها ابزار گردآوری اطلاعات در این پژوهش پرسشنامه بود، که جنبه‌ی خود گزارشی دارد با به‌کارگیری ابزارهایی مانند مشاهده و مصاحبه می‌توان با دقت بیشتری متغیرهایی همچون اعتیاد به اینترنت و احساس تنهایی را بررسی کرد.

تعارضات و اختلافات شدید زناشویی موضوعی پیچیده و چندوجهی است که تقلیل علل آن به نوآوری و فناوری‌های جدید ارتباطی و پیام‌رسانی اشتباه محض است و می‌بایست در کنار آن‌ها؛ نوع شخصیت، مهارت‌های حل مسئله و روابط بین فردی در زوجین و فشارهای محیطی و اجتماعی را نیز در شکل‌دهی آن مؤثر دانست؛ بنابراین پیشنهاد می‌گردد که در تحقیقات آتی نقش چنین متغیرهایی در نظر گرفته شود.

## References:

[ Downloaded from jnip.ir on 2026-11-16 ]

Anderson TB. Religious Influence On Marital Stability. Journal For The Scientific Study Of Religion 2014; 36: 382–392

Ashrafian Lak S, Bagheri N. Comparison of family communication patterns and personality traits in divorced couples with normal people. Social Health Quarterly 2021; 8 (1): 14-24. (Persian).

Askarian F, Shakeri M, Shakeri V, Jamali J. The relationship between Internet addiction and depression, anxiety and stress in students of Mashhad University of Medical Sciences. Mashhad UMS 2019; 62(6): 1866-1903. (Persian)

Ata Dokht A, Ahmadi Sh, Fallahi A. Investigating the pattern of structural relationships of cyber aggression based on perceived stress with the mediating role of dependence on virtual networks in students of Mohaghegh Ardabili University in 1398: A descriptive study. Rafsanjan UMS j 2020; 19(3): 251-264. (Persian)

Bardoudeh A, Rabiee M, Kiani Moghadam A. Determining the relationship between feeling lonely with internet dependence and marital conflict in couples. Nurse and Physician in War 2018; 5 (16): 31-37. (Persian)

Bronson MJ. The impact of computer anxiety and self-efficacy upon performance. J Computer Assisted Learning 1998; 14(3): 223-234.

Brunner P.H. Empivicaly Supported Couple And Family Interventions For Marital Distress And Adultmenta Health. Journal Of Counseling And Satisfactional Relationship Belifs, Problem – Solving Technigues And NegotivatingStrateges In Romantic Relationship 2014; Ph.D. Hofstra University.

Bullen P, Harre N. Meditinal Study Of Computer Attitude, Expreinece & Traning Interests Among People With Severf Mental Illness. Journall Of Computer Is Human Behavior 2016;19: 511-521.

Dargahi, H. A Survey of Internet Addiction among Residents of Two Cities. Monitoring j 2014; 6(3): 265-272. (Persian)

Dehghanan H, Ahmadi M, Alizadeh. The effect of psychological characteristics on the formation of stress of the studied technology: Smartphone users. Media Studies 2015;10 (128), 9-26. (Persian)

Ditommasso E, Brannen C. Best LA. Measurement and validity characteristics of the short version of the social and emotional loneliness scale for adults. Educ pcychol meas2004; 64(1): 99-119.

Funk K. The big five and enduring marriages. Journal of Research in Personality 2013; 481 – 504.

Guttmann J. Divorce Growing up married: Men & commitment. Plenary address at annual conference of the American Association of Marriage and family Therapists 1993; San Francisco, CA.

Habibollahzadeh H, Shafi'abadi A, Ghamari M. Comparison of the effectiveness of dialectical behavior therapy with self-regulated couple therapy on reducing couples' emotional divorce. Women j 2021;11(1): 32-46. (Persian)

Hasmujaj E. Internet Addiction and Loneliness Among Students of University of Shkodra. European Scientific Journal 2016; 12(29): 397-407.

Hay P, Williams SE. Exploring relationships over time between psychological distress, perceived stress, life events and immature defense style on disordered eating pathology. J BMC Psychology 2013; 1(1): 1-8.

Jokar B, Salimi A. Psychometric Properties of Short Form and Adult Social and Emotional Loneliness Scale. Behavioral Sciences j 2011; 5(4): 311-317. (Persian)

Karney BR, BradburyTN. The longitudinal course of marital quality stability: A review of theory, method, and research. Psychological Bulletin 1997; 34.

[ Downloaded from jnip.ir on 2026-11-16 ]

Khan Mohammadi Z, Bazazian S, Amiri Majd M, Qamari M. Predicting Emotional Divorce Based on Basic Psychological Needs, Marital Expectations, and Family Function Journal of Family Psychology 2018; 5 (1): 17-30. (Persian)

Larson JH, Holman TB. Premarital predictors of marital quality and stability. Journal of family Relations 2015; 43(2): 228-234.

Lee HW, Choi J-S, Shin Y-C, Lee J-Y, Jung HY, Kwon JS. Impulsivity in internet addiction: acomparison with pathological gambling. Cyberpsychology, J Behav and Soc Netw 2012; 15(7): 373-377.

Nasar K. Erratum to the big five and enduring marriages. Journal of Research in Personality 2017; 206 – 207.

Noorbakhsh Dolq M. Predicting Attitudes Toward Marital Infidelity Based on Internet Addiction in Divorced Couples Referral to Family Court. Ardabil Scientific and Law Enforcement Journal 2019; (23): 109-123. (Persian)

Pak Khasal A, Saifullah S, Mirzaei K. Investigating the Relationship between Loneliness, Perceived Support and Marital Satisfaction Using Virtual Networks among Tehranian Couples. Journal of Strategic Studies of Women j 2021; 22(87): 56-87. (Persian)

Peplau LA, Perlman D. Pain Acceptance Moderates The Relation Between Pain And Negative Affect In Female Osteoarthritis And Fibromyalgia Patients, Ann Behavioral Medicine j 2011; 33: 291-301.

Rosen LD, Weil MM. Computer availability, computer experience and technophobia among Research 2016; 167 (3): 294–299.

Roshanzamir S, Matlabi D. The Relationship between Technological Stress and Organizational Commitment (Case Study: Librarians of Public University Libraries in Tabriz). University Library and Information Research 2015; 49 (1): 135-152. (Persian)

Salimi H, Haji Alizadeh K, Ameri Siahoui M, Behdoost N. The mediating role of Corolla stress in the relationship between Internet addiction and conflict and marital and domestic violence. Culture of Counseling and Psychotherapy 2021;12 (45): 95-116. (persian)

Samadi M, Amir Davar S. Study of the relationship between the amount and type of activity in virtual social networks with the level of aggression of female undergraduate students living in the dormitory of the Islamic Azad University of Tabriz. Women and Family Studies 2018;11(42): 105-124. (Persian)

Sarukhani F, Hazrati Soomeh B. Sociological study of the relationship between addiction to virtual social networks and emotional divorce in Tehran families. Cultural and Educational Quarterly of Women and Family j 2019;15(51): 117-150. (Persian)

Shahriari Ahmadi A, Pazouki B, Poor Sadr N. The relationship between loneliness and marital commitment with the use of social media in women. Cultural and Educational Quarterly of Women and Family 2019; 13(46): 95-114. (Persian)

Shiri A, Mahmoud Alilou M. The role of self-blame and others' blame strategies in the symptoms of Internet-mediated anxiety. Quarterly Journal of New Psychological Research 2021;15(58): 11-25. (Persian)

Sipal , Bayhan. Four types of premarital couples: An empirical typology based on PREPARE. Journal of Family Psychology 2015; 6: 10–21.

Sodock BJ, Sadock VA. Comprehensive text book of psychiatry, 8th.ed., Philadelphia, Williams & Wilkins 2005: p 994.

Tsai JK, Lu WH, Hsiao RC, Hu, HF, Yen CF. Relationship between Difficulty in Emotion Regulation and Internet Addiction in College Students: A One-Year Prospective Study. International Journal of Environmental Research and Public Health 2020; 17(13): 4766.

[ Downloaded from jnip.ir on 2026-11-16 ]

Venkatesh V, Sykes T, Chan FK, Thong JY, Hu PJ. Children's internet addiction, familyto-work conflict, and job outcomes: A study of parent-child dyads. Management Information Systems Quarterly 2019; 43(3): 903-927.
Waller & With. Interent Addiction On Compus-The Vulnerability Of CollogeStudents. Cyber Psychology And Behavior 2012; 1: 46-59.
Wright MF. Cyber victimization and perceived stress: Linkages to late adolescents' cyber aggression and psychological functioning. J Youth & Society 2015; 47(6): 789-810.
Yen JY, Yen CF, Wu HY. Huang CJ, Ko CH. Hostility in the real worldand online: the effect of internet addiction, depression, and online activity. Cyberpsychology Behavior and Social Networking 2011; 14(11), 649-55.
Young K. Internet addiction: The emergence of a new clinical disorder. Universityof Pittsburgh at Bradford. In: Paper presented at the 104th annual meeting of theAmerican Psychological Association, August 15, Toronto, Canada.Young, K. (1998) Caught in the Net: how to recognize signs of Internet addiction 1969; 56-78.
Yusefi N, Kiani M. The effect of Gestalt therapy and meaning therapy on reducing the desire for divorce of men seeking counseling. Quarterly Journal of Family Counseling and Psychotherapy 2011; 1. (persian)
Zanjanizadeh M, Continuator M. The amount and type of Internet use and its effect on family values. Knowledge and Research in Applied Psychology j 2016; 2(44): 55-65. (Persian)
Zarei Mahmoudabadi, H. Investigating the Predictors of Divorce Desire and Developing a Local Model to Reduce Divorce Desire and Increase Divorce Management Self-Efficacy in Divorced Couples in Yazd. 2015; PhD Thesis in Family Counseling. University of Esfahan. (Persian)
Zia-ul-Haq M, Hassanabadi H, Ghanbari Hashemabadi B, Modarres Gharavi M. The effect of emotion-focused couple therapy on marital adjustment. Family Research Quarterly j 2012; 29. (persian).
Zoghi L, Ajil Chi B, Shahreza Gamasaei M, Etemadi A, Mashhadi Gholam Ali F. Prediction of Internet addiction based on the variables of loneliness and sleep quality mediated by emotion regulation in married women. Socio-disciplinary research of women and family 2021: 8 (2): 574-596. (Persian)
Çoklar A, Şahin, Y. Technostress Levels of Social Network Users based in ICTs in Turkey. European Journal of Social Sciences 2011; 23(2): 171-182.

[ Downloaded from jnip.ir on 2026-11-16 ]

**Compare Internet addiction, online aggression, loneliness and anxiety in people with emotional divorce and technology of ordinary people referred to clinics in Isfahan**

*Parvaneh Sobhani[1], Hadi Farhadi[2]*

**Abstract**

***Background & Aims:*** In recent years, the use of the internet and related technologies have increased in ways that also affect couples life. the purpose of this study was to compare the Internet addiction, internet aggression, loneliness and technology anxiety in divorce applicants and normal people referring to clinics in Isfahan. ***Materials & Methods:*** Research method was of causal-comparative type. Population were consisted of all divorce applicants and normal people referring to clinics in Isfahan, of these 60 (30 divorce applicants and 30 normal people) were selected through convenience sampling method.Measurement tools were comprised of the Internet addiction test (Yang, 1998), the shortened form of adolescents socio-emotional loneliness scale (Di Tommaso et al 2004), the online aggression questionnaire (Shajari Touba et al, 1395), and thechnology anxiety questionnaire (Shajari et al. 1395) . Data were analyzed by descriptive (mean, Standard Deviation) and inferential statistics (multivariate analysis of variance) using SPSS 19 software. ***Results:*** The results of variance analysis concerning showed that there is a significant difference between internet addiction, loneliness and internet aggression in both normal and divorced applicants ($P<0.05$). Although mean comparison showed that these variables were higher in normal people, no significant difference in technology Anxiety was observed between the two groups of divorce applicant and normal people. ***Conclusion*****:** According to the research results, it seems that internet addiction, cyber aggression and loneliness play a role in the possibility of divorce in couples.

***KeyWords:*** Internet addiction, Internet aggression, Loneliness, Technology anxiety, Divorce applicants, Normal people.

[1]. *Master, General Psychology, Isfahan (Khorasgan) Branch, Islamic Azad University, Isfahan, Iran*

[2]. *Ph.D* , Assistant Professor of Psychology, Isfahan (Khorasgan) Branch, Islamic Azad University, Isfahan, Iran farhadihadi@yahoo.com

[ Downloaded from jnip.ir on 2026-11-16 ]